

**ФІЛОСОФСЬКЕ ПІДҐРУНТЯ
ТРАНСГРЕСИВНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ЖОРЖА БАТАЯ:
ЕСТЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ**

В статті проаналізовано філософсько-теоретичний та культурний контекст зародження трансгресивної проблематики французького мислителя Жоржа Батая. Розглянуто трансгресивні ідеї Г. В. Ф. Гегеля, а також основні позиції теоретичних дебатів між представниками французького авангарду (Ж. Батай, А. Бретон, Ж.-П. Сартр). Виокремлено особливу значимість естетичного аспекту в межах трансгресивної проблематики, вираженого в поняттях низького, повсякденного, безформного, огидного. Звернено увагу на зародження феномену анти-естетичного, виведеного на проблемний рівень мислителями першої половини ХХ століття – представниками таких художніх напрямів, як сюрреалізм та екзистенціалізм, і зокрема письменником і філософом Ж. Батаєм в межах його концепції трансгресивного досвіду.

Ключові слова: трансгресивний досвід, екзистенціалізм, сюрреалізм, анти-естетичне.

Сучасна філософська думка спрямована на пошук нових, порівняно з постмодерністськими, проблем для дослідження. Постмодернізм вже в минулому, і стає все складніше й складніше переосмислювати ті ідеї, яким вже було надано теоретичного обґрунтування. Це стосується й постмодерністської естетики, в межах якої низка мислителів, як західних (Т. Адорно, У. Еко, та ін.), так і російських (В. Бичков, Н. Маньковська, Г. Щедрина) й вітчизняних (перш за все, Л. Левчук) в межах своїх досліджень виокремили її проблемне поле, випрацювали термінологічний апарат та розглянули відповідні, найбільш важливі питання. Звичайно, не слід визначати естетику постмодернізму як завершений проект, проте не можна не рухатися далі. Для того, щоб перевести погляд на нову добу сучасної естетичної думки, необхідно звернутися до того часу, який передував розквіту постмодернізму. У зв'язку з цим особливої уваги набуває постать французького мислителя й письменника Жоржа Батая, творчий набуток якого не можна віднести ані до модерної доби, ані до постмодерної. Жорж Батай займає особливе місце, як хронологічно, так і за змістом своїх ідей. Його можна вважати безпосереднім попередником французьких постструктуралістів, адже його теоретичні ідеї та літературні образи надихнули Ж. Дерріда, Ж. Лакана, Ю. Крістеву (і групу *Tel Quel* в цілому), М. Фуко та інших.

В даному контексті визначною подією постає останній випуск журналу "Critique" 1963 року. Це видання було засноване самим Ж. Батаєм ще в 1946 році. Останній його випуск був виданий вже після смерті головного редактора, в якості присвяти йому. Серед авторів даного випуску – Ролан Барт, Моріс Бланшо, П'єр Клоссовскі, Мішель Лейріс, Філіп Соллерс, Мішель Фуко та інші видатні представники французької філософської думки ХХ століття.

Це було у вже далекому 1963 році. Але не можна не помітити того, факту, що до сьогодні автори різних країн світу продовжують присвячу-

вати свої дослідження творчості та теоретичним ідеям Жоржа Батая. Особливо цікавим видається інтерес до постаті Батая серед вчених пострадянського простору: переживши етап захопленістю філософією постмодернізму, вони повертаються до її предтечі та віднаходять принципово нові питання для дослідження. Зокрема, видання Санкт-Петербурзького університету представило увазі читачів дві ґрунтовні збірки статей дослідників, присвячених Жоржу Батаю, його творчому та теоретичному набутку: "Танатографія Ероса: Жорж Батай и французская мысль середины XX века" (1994) та "Пределный Батай" (2006).

На жаль, поки що не можна виявити напрацювань подібного масштабу на території України, і саме тому, на наш погляд, існує потреба в вітчизняних філософських та естетичних дослідженнях, присвячених ідеям цього французького мислителя. Зокрема, найбільш яскравій ідеї трансгресивності та трансгресивного досвіду, яка є напрочуд мало розробленою на сьогоднішній день. В даному контексті особливе місце набуває естетичний аспект концепції трансгресивного досвіду Жоржа Батая, адже дослідження цього питання дозволить розширити проблемне поле й поняттєвий апарат сучасної української естетики.

Звертаючись до аналізу естетичного аспекту трансгресивної проблематики Жоржа Батая, не можна не звернутися до питання підґрунтя, на якому постає трансгресивна проблематика як така. Тут нашій увазі представлена низка видатних постатей Західної філософської думки, ідеї яких безпосередньо вплинули на появу феномена Жоржа Батая та його творчості: Г. В. Ф. Гегель (в контексті лекційного матеріалу А. Кожева) – Д. А. Ф. де Сад – Ф. Ніцше – З. Фрейд – А. Бретон – Ж.-П. Сартр. Теоретичний набуток усіх вищезазначених мислителів (а Г. В. Ф. Гегеля – перш за все) постає в якості того простору культурного мислення, яке безпосередньо передувало ідеям Ж. Батая. Творчість Гегеля є загальнокультурним тлом, безпосередньою передтечею теоретичного дослідження феномену трансгресії Батаєм, що є безумовно вартим розгляду.

Метою статті є аналіз філософського та культурного контексту, вираженого в ідеях Г. В. Ф. Гегеля та в творчій взаємодії й полеміці Жоржа Батая з теоретиками сюрреалізму (А. Бретоном) й екзистенціалізму (Ж.-П. Сартром).

Відповідно до поставленої мети, в межах даної статті ми вирізняємо наступні завдання:

- 1) дослідження ідей Г. В. Ф. Гегеля в контексті його подальшого впливу на розроблення концепції трансгресивного досвіду Ж. Батаєм;
- 2) аналіз феномену творчої взаємодії та ідейної полеміки між Ж. Батаєм, А. Бретоном та Ж.-П. Сартром в якості основи для появи та розвитку трансгресивної концепції;
- 3) виявлення вагомості естетичного аспекту в межах теоретичних дебатів авангарду та розвитку ідей Ж. Батая.

Французька філософська думка XX століття є напрочуд характерною та впізнаваною, її текстуальність звільняється від жорстких академічних форм: філософія переплітається з історією, критичну статтю складно

відрізнити від художнього нарису. Увага звернена на об'єкти дослідження, які раніше табувалися, вважалися недостойними або навіть непристойними. В десятих та двадцятих роках ХХ століття в Європу увірвався авангард, географічним центром якого безперечно був Париж. Історичні події (Перша світова війна, руйнація імперій та виникнення на їх місці нових держав і, відповідно, велика кількість людських жертв та зламаних доль), а також технічний прогрес призвели до появи нових мистецьких жанрів та напрямів. Митці звернулися не лише до нових форм, але й до заборонених проблем, які розкривали у своїй творчості. Серед них особливе місце посів Жорж Батай: спершу непомітний працівник Національної бібліотеки Франції, протягом першої половини ХХ століття він вийшов на п'єдестал французького авангарду поряд з Андре Бретоном та Жаном-Полем Сартром, одночасно залишаючись осторонь, працюючи автономно від славетних угруповань сюрреалістів та екзистенціалістів. Подібне становище французького мислителя було спровоковане частковою незгодою із ідеями та лозунгами вищезазначених мислителів. Ж. Батай поступово випрацьовував свій власний шлях, який не співпадав із сусідніми, то перетинаючись, то знов розходячись із ними. На наш погляд, однією з найяскравіших ідей Ж. Батая, яка в подальшому справила неабиякий вплив на його послідовників, є ідея трансгресивності як основи людського. Принципово важливо відмітити вплив на розвиток даної ідеї теоретичної концепції Гегеля, на яку Батай спирався (познайомившись з ідеями німецького філософа на лекціях Александра Кожева) та яку нещадно критикував водночас.

Розглянемо більш докладно ті ідеї Гегеля, які згодом спровокували настільки гостру реакцію і настільки значні зміни у розвитку філософської думки. Як зазначає російський дослідник В. Фарітов, Гегель вперше в класичній філософській традиції звернувся до трансгресивної проблематики: "Визначивши кордон як те, що відокремлює наявно-дане від іншого і тим самим здійснює його позитивність (буття в якості певного щось), Гегель розкриває в самому наявному бутті спочатку йому властиве прагнення до виходу за межі своєї визначеності, або прагнення не бути тим, чим воно є..." [1]. Тобто саме Гегель надає буттю невід'ємну характеристику трансгресивності. Поняття кордону виникає в результаті "взаємоподолання кінцевого і нескінченного", за рахунок якого кінцеве "знімає саме себе в нескінченному", або навпаки. Фарітов визначає "самотрансценденцію" в концепції Гегеля трансгресією – "... не твердження потойбічної області з одночасним збереженням вихідного пункту, але зміщення меж, в результаті якого сам вихідний пункт перетворюється, переходить в інше" [2]. Цей процес взаємопереходу, "трансгресивний рух", що призводить до моменту зняття, або заперечення заперечення, оцінюється Фарітовим як принциповий момент трансгресивності і як головний інструмент критики Гегелем кантіанської метафізики. Трансцендентне (потойбічне) І. Канта у Гегеля представлено як те, що не може вічно перебувати за кордоном нашого пізнання, але має бути постійно подолано і знято. Але момент "трансгресії" в концепції Гегеля залиша-

ється лише моментом у прагненні до відновлення тотожності протилежностей – розходження лише як необхідний етап шляху до первісної єдності. Це саме те, що потім Фуко назве "діалектичною мовою", яку було необхідно подолати, тобто піддати, у свою чергу, трансгресії; що і відбулося. На це вказує й В. Фарітов: "Гегель обирає віру в безмежну силу розуму, не помічаючи, що має справу вже з чимось зовсім іншим, що виходять за рамки тотальності і присутності як сфери розуму: зі становленням, трансгресією..." [3]. Тому, на наш погляд, помилковим є приписування концепції Г. В. Ф. Гегеля моментів трансгресивності, якщо врахувати той факт, що згодом саме його система послужила підставою для трансгресивного досвіду історії філософської думки. Гегель вперше звернув увагу на момент кордону в якості межі, який прагнув до власного подолання, та за рахунок якого і відбувається розвиток і повернення до нового тотожного через зняття. Негативність стає відкритою, необхідною для звернення до себе, але вона залишається лише перехідним етапом, а не основоположною метою або цілепокладаючою основою (що й є характеристикою трансгресії). Тому трансгресія не може бути приписана модерну і теорії Гегеля як її представника, хоча безумовний той факт, що саме модерн спричинив появу й де Сада, й Ніцше, й Фрейда. Але вони підвели ризику і перетнули її, надавши постмодерністам аналіз виконаної роботи. Жорж Батай займає ж особливе місце в контексті цих подій – він і його творчість знаходяться "на межі" – поміж Ніцше і Фуко, між засновниками нон-класики й її літописцями. Батай виявився тією сполучною ланкою, яка розкрила нам трансгресію як не-діалектичну мову. Але нова мова не є наданою, була лише продекларована гостра потреба в ній.

Проміжний характер теоретичного набуtku Жоржа Батая є символічним через те, що самі його ідеї не мали чітко спрямованого характеру. Батай доволі часто за своє життя змінював теоретичні пріоритети, знаходячи спільне і розбіжне із своїми сучасниками. Перш за все, це стосується його взаємовідносин із сюрреалістами та, зокрема, теоретиком та засновником сюрреалізму Андре Бретоном. В різних творах, статтях, листах Батая можна знайти принципово різні відгуки мислителя на творчість А. Бретона. Наприклад, в одному з листів Батай емоційно називає автора двох маніфестів сюрреалізму "сліпцем" та "ієзуїтом" в контексті їхньої дискусії стосовно постаті Маркіза де Сада [4]. Але вже в своїй статті "Сюрреалізм та його відмінність від екзистенціалізму" Батай безперечно на боці Бретона: "Значна відмінність сюрреалізму від екзистенціалізму Жана-Поля Сартра полягає в самому характері екзистенції свободи. Якщо я її не поневолю, вона існуватиме: це – поезія, це слова, які вже не мають слугувати для того, щоб назвати щось корисним, шаленіють, і ця шаленість й є тим образом вільної екзистенції, яка надається лише на мить. Таке полювання за миттю... має, безперечно, вирішальне значення" [5]. Порівнюючи ідейний доробок Бретона із пострілом, а свою критику – з його балістичною експертизою, Батай захоплено споглядає революційну відмову від раціональності, виражену в формі

принципу автоматичного письма, адже "розум людини відтепер звільнений від будь-якої цілі, окрім поетичної" [6]. На нашу думку, це засвідчує те, що Батаю був близьким і мав для нього значення перш за все формальний аспект ідей Бретона, його метод, який складався у відмові від наявності класичної позиції автора як творця смислу власного твору. За А. Бретоном, смислу не має бути взагалі, значення має лише сам процес творчості, його занурення у підсвідоме автора, яке є позаособистісним: "Сюрреалізм – це не лише поезія, але й руйнівне ствердження смислу поезії через заперечення" [7]. Отже, Батаю віднаходить те спільне з сюрреалістами, що потім піде лише на користь його ідеї трансгресивності – долання меж власного розуму, власного Я у творчості автора, повне заперечення існуючих цінностей і шляхів створення поетичного твору, в чому й зосереджена, на думку як Бретона, так і Батаю, чиста поезія, поезія як така, вільна від лещат рації. Натомість екзистенціалізм на чолі зі Сартром сприймається Батаєм негативно за рахунок хибного самообмеження відповідальністю суб'єкта.

Безумовно, в межах діалогу між Батаєм та Сартром лєвова частка критики була спрямована з боку французького екзистенціаліста, відомого, своєю полемічною діяльністю. Одним із найбільш яскравих опонентів відомого екзистенціаліста був саме Ж. Батаю. Цьому питанню присвячена вельми цікава стаття сучасного французького дослідника Ж.-Ф. Фурні "Неможливе повідомлення: Жорж Батаю і Жан-Поль Сартр", в якій викладено основні пункти непорозуміння двох мислителів: "... Сартр, який вважав, що слова здатні виразити все, також думав, що встановити повідомлення – означає піти назустріч іншим та їм відкриватися. ... Батаю також вірив у повідомлення та у відкритість іншим, проте без допомоги слів, або, скоріш, всупереч словам" [8]. Поняття "повідомлення" відповідає французькому "communication", яке також може означати й "комунікація", й "зв'язок". Сартр критикує Батаю за схожість його поглядів до сюрреалістських, звинувачує в містицизмі, романтизмі, відірваності від реальності і тому – поверхневості. Цікавим є факт, що на той час в дещо подібному сюрреалістів звинувачував і сам Батаю, звертаючи увагу на зацикленість Бретона на романтичному прагненні до "високого", "прекрасного", "піднесеного". Батаю на той час концентрує увагу на радикально інших об'єктах свого дослідження, хоча й залишається певним чином залежним від поглядів сюрреалістів.

Яскравим вираженням цього постав журнал "Documents" (1929-1930), засновником, головним редактором та одним з авторів якого був Жорж Батаю. Його колега Мішель Лейріс у статті, надрукованій у вже зазначеному останньому випуску "Critique" під назвою "Від Батаєвського неможливого до неможливих «Документів»", напрочуд яскраво визначив образ мислителя Батаю та його діяльності в межах журналу "Документи": "...неможлива людина, яку вабило все неприйнятне, що траплялось їй на очі і що вона прагнула розповісти в журналі «Документи», потім розширила свої погляди (відповідно до старої ідеї подолання «ні!» дитини, що тупотить ніжками) та, усвідомлюючи, що людина постає єдиним ці-

лим, лише якщо віднаходить власну міру у цій надмірності; постала людиною Неможливого, що прагне досягнути тієї точки, де – в діонісійському запамороченні – змішані високе й низьке, стерта межа між всім і нічим..." [9]. Дійсно, саме в "Документах" Батай вперше мав можливість у повній мірі виявити свої трансгресивні погляди, й це виражалося в комплексі теоретичних ідей та стилістичних ходів автора.

Як було зазначено, на той час Батай вже розійшовся з Бретоном та сюрреалістами в поглядах, проте продовжував співпрацювати з ними в межах побудови своїх власних ідей. Наприклад, вельми цікавою постає його співпраця із фотографом-сюрреалістом Жаком-Андре Буаффаром, який ілюстрував статті Батая в "Документах" та "Критичному словнику" (словнику-додатку до журналу) своїми роботами, особливо придатними до статей за рахунок сюжетів (фотографії до статей "Ракоподібні", "Бійня" та ін.) і надмірно збільшеного формату.

Журнал "Документи" формально спеціалізувався на мистецтвознавстві та етнографії, проте змістовно був присвячений розробці трансгресивного досвіду авторів та читачів в межах зазначених галузей знання. Журнал мав подвійну спрямованість: звернення до високого, відірваного від повсякденності, та, водночас, детальний аналіз найбільш низького, огидного, вульгарного, що існує в межах людської культури. Батай та його колеги-автори статей в "Документах" робили ставку на дослідження елементів анти-естетичного, які мали сакральне значення, пов'язане з певним трансцендентним началом, розуміння якого було втрачене в межах свідомості людини ХХ століття. Як зазначає російська дослідниця Є. Д. Гальцова в статті "Лабораторія авангардистської думки: «Критичний словник» журналу «Документи» (1929–1930)", найбільш яскравою у зв'язку з цим постали стаття М. Гріоля та М. Лейріса "Плювок", а також її продовження – "Безформне" Ж. Батая: "Необхідно підкреслити ще один аспект «безформного» – його анти-естетичність. Плювок, який слугував найбільш яскравим прикладом, був, звісно, викликом поняттю прекрасного в будь-якому його вигляді, в тому числі й тому провокативному прекрасному, про яке писали сюрреалісти: можна сказати, що певною мірою в цій статті була відповідь на «Другий маніфест сюрреалізму», де Бретон докоряв Батаю за пристрасть до огидного" [10]. Отже, в межах журналу "Документи" Батай неявно, але напрочуд яскраво будовав власну авангардистську концепцію: звернення до об'єктів, які репрезентують повсякденне, низьке, анти-естетичне в межах людської культури, як до елементів сакрального, проте загубленого в пам'яті сучасної людини. Таким чином Батай протестує проти академічного визначення людини як істоти, що прагне до естетизування навколишнього середовища. Навпаки, людині притаманне найбільш низьке, як, наприклад, ритуальне вбивство домашньої тварини або просто плювок. Бунт проти раціо в пізнанні, проти пошуку форми і, відповідно, законів прекрасного в естетичному сприйнятті призводить до побудови концепції трансгресивного досвіду Жоржа Батая.

Є. Гальцова наводить напрочуд цікавий висновок до своїй статті: "«Критичний словник» – найбільш послідовне втілення антикультурної

утопії авангарду" [11]. Проте чи варто розглядати дітище Батая лише як незавершений (але невідновний, існуючий лише в межах свого часу і простору) утопічний проект? Адже журнал "Документи" та "Критичний словник" ми аналізуємо не лише в якості одного з проявів новаторства французького авангарду, проте в якості майданчику для експериментування та розробки тієї (нехай авангардистської) концепції, яка набула свого продовження в працях філософів-постструктуралістів та їх дослідників у XIX столітті.

Статус "між" – між Ніцше і Фуко, між Фрейдом і Лаканом – надає Жоржу Батаю особливого значення: він постає в якості автора однієї з найяскравіших авангардистських концепцій – концепції трансгресивного досвіду, викладеної не в окремому творі, а в масиві його теоретичних праць, літературних творів та, безумовно, критичних і "словникових" статей.

Не можна не звернути уваги на наявність естетичної проблематики в межах цієї концепції: трансгресивне постає як анти-естетичне (якщо розуміти естетику як звернену до аналізу естетичного як суто прекрасного). Особливе місце займають поняття безформного, низького, повсякденного тощо. Деякі з них переходять в концепцію Батая з класичної естетики, деякі – будуть розвинені в межах постнекласичної. Але це й є відображенням особливого місця Батая в межах розвитку західної філософської думки в цілому та естетики зокрема. Саме на цьому етапі, який представляє собою період авангарду в західній культурі, відбувається перехід до нової теоретичної парадигми, до нових норм і канонів, а точніше, до їх відсутності. І далеко не останнім чином це стосується естетики як галузі теоретичного знання.

Отже, в межах даної статті ми можемо прийти до наступних висновків:

1) трансгресивна проблематика має ґрунтовну історію свого розвитку. Особливе місце в ній посідає Г. В. Ф. Гегель, ідеї якого містили в собі приховані елементи трансгресивного; проте головним чином призвели до появи й розвитку трансгресивної проблематики в концепціях його критиків;

2) Жорж Батай, яскравий представник французького авангарду, безпосередньо звернувся до трансгресивного як центральної ідеї в межах своєї концепції. Це було здійснено в атмосфері творчої полеміки між знаменитими представниками авангардних напрямів першої половини XX століття: зокрема, сюрреалізму (на чолі з А. Бретоном) та екзистенціалізму (на чолі з Ж.-П. Сартром). Взаємна критика призвела до народження концепції трансгресивного досвіду Ж. Батая, який в свій час зійшов зі шляху сюрреалізму в пошуках свого власного;

3) трансгресивна концепція Жоржа Батая набуває особливого значення в межах його естетичного аспекту. На перший план виходять такі поняття як анти-естетичне, низьке, повсякденне, огідне, безформне. В дослідженні об'єктів, що репрезентують зазначені поняття в межах людської культури, Ж. Батай віднаходить в них значення сакрального, трансцендентного.

На сьогоднішній день трансгресивна концепція Жоржа Батая надає підставу для особливої уваги дослідників різних країн світу. На наш пог-

ляд, дана концепція може представляти неабиякий інтерес як для українських дослідників (естетиків, зокрема), так і для більш широкого кола громадян, що цікавляться сучасним мистецтвом. Адже концепція трансгресивного досвіду Ж. Батая може певною мірою постати в якості мета-теорії сучасного українського мистецтва.

1. *Фаритов В. Т.* Трансгрессия, граница и метафизика в учении Г. В. Ф. Гегеля // Вестн. Томск. гос. ун-та. – 2012. – № 360 (июль). – С. 48. 2. Там же. – С. 50. 3. Там же. – С. 53. 4. *Bataille George.* Lettre à André Breton (I) // *George Bataille. Oeuvres complètes II.* – Editions Gallimard, 1970. – С. 53. 5. *Батай Жорж.* Сюрреализм и его отличие от экзистенциализма // *Предельный Батай* : сб. статей. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – С. 295-296. 6. Там же. – С. 287. 7. Там же. – С. 296. 8. *Фурни Жан-Франсуа.* Невозможное сообщение: Жорж Батай и Жан-Поль Сартр // *Предельный Батай* : сб. статей. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – С. 234. 9. *Leiris Michel.* De Bataille l'impossible à l'impossible "Documents" // *Critique.* – 1963. – Août-Septembre. – S. 693. 10. *Гальцова Е. Д.* Лаборатория авангардистской мысли: "Критический словарь" журнала "Документы" (1929–1930) // *Предельный Батай* : сб. статей. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – С. 85–86. 11. Там же. – С. 88.

Надійшла до редакції 15.04.13

Е. А. Гудзенко

ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВАНИЯ ТРАНСГРЕССИВНОЙ ПРОБЛЕМАТИКИ ЖОРЖА БАТАЯ: ЭСТЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье проанализирован философско-теоретический и культурный контекст зарождения трансгрессивной проблематики французского мыслителя Жоржа Батая. Рассмотрены трансгрессивные идеи Г. В. Ф. Гегеля, а также основные позиции теоретических дебатов между представителями французского авангарда (Ж. Батай, А. Бретон, Ж.-П. Сартр). Выделена особая значимость эстетического аспекта в пределах трансгрессивной проблематики, выраженного в понятиях низменного, повседневного, бесформенного, отвратительного. Обращено внимание на зарождение феномена анти-эстетического, выведенного на проблемный уровень мыслителями первой половины XX века – представителями таких художественных направлений, как сюрреализм и экзистенциализм, и в частности писателем и философом Ж. Батаем в рамках его концепции трансгрессивного опыта.

Ключевые слова: трансгрессивный опыт, экзистенциализм, сюрреализм, анти-эстетическое.

I. Gudzenko

PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF THE TRANSGRESSIVE ISSUES OF GEORGE BATAILLE: AESTHETIC ANALYSIS

In this article philosophical, theoretical and cultural context of the emergence of transgressive issues of French thinker George Bataille are analyzed. Transgressive ideas of G. W. F. Hegel and the basic theoretical positions of the debate between French avant-garde representatives (Bataille, Breton, Sartre) are studied. Importance of the aesthetic aspect within transgressive issues is singled out expressed in terms of base, casual, formless, ugly. Attention is paid to the emergence of the phenomenon of anti-aesthetic, displayed on a problematic level by the thinkers of the first half of the 20th century – by the representatives of the art movements such as surrealism and existentialism, and in particular by the writer and philosopher G. Bataille within his concept of transgressive experience.

Keywords: transgressive experience, existentialism, surrealism, anti-aesthetic.